

ΑΣΑ ΕΠΤΑ ΧΑΜΕΛΕΤΕΣ

ΤΩΝ ΒΑΪΩΝ ΠΟΝΤΙΑΚΟ ΕΘΙΜΟ - ΒΑΕΜΑΝ

Το απόγευμα του Σαββάτου του Λαζάρου σε ορισμένες περιοχές του Πόντου τα παιδιά κρατώντας ένα ανθισμένο κλαδί λεύκας και ένα καλαθάκι για να βάζουν μέσα τ' αυγά που θα μάζευαν, γυρνούσαν τα σπίτια ψάλλοντας την Ανάσταση του Λαζάρου και οι νοικοκυρές τους έδιναν κουλούρια, « κερκέλια », που τα περνούσαν σε σχοινί η στο κλαδί της λεύκας, αλλά και αυγά.

Στα περισσότερα όμως μέρη του Πόντου το « βάεμαν » γινόταν την Κυριακή μετά την εκκλησία.

Στα Κοτύωρα τα παιδιά έψελναν και έλεγαν:

**Βάι-βάι των Βαγιών
σέν' κερκέλ' κι εμέν ωβόν.**

*Βάι-βάι των Βαγιών
σέν" κερκέλ" κι εμέν ωβόν.*

Στο καλαθάκι με τα βάγια που κρατούν, οι νοικοκυρές τους βάζουν αυγά, σακιαρλαμάδες, παράδες ή σπανιότερα και κανένα μαντίλι. Τα κερκέλια (κουλούρια) περνιόνταν σε σπάγκο και τα έβαζαν σαν περιδέριο στο λαιμό τους η η μια άκρη του ήταν δεμένη πίσω στη μέση των παιδιών και η άλλη ελεύθερη. Κάθε κουλούρι που περνούσε από το σπάγκο πήγαινε έτσι πίσω στην πλάτη του παιδιού. Στη Σάντα το Σάββατο του Λαζάρου τα παιδιά γύριζαν στα σπίτια ψάλλοντας την ανάσταση του Λαζάρου και οι νοικοκυρές τα φίλευαν με βρασμένες ρόκες και ξερά φρούτα (λεπτοκάρνα, καρύδια, τσίρια). Το έθιμο αυτό μετά το 1900 είχε λησμονηθεί.

Τη ίδια ημέρα του Λαζάρου κάθε νοικοκυρά ετοίμαζε «κερκέλια» δηλ κουλούρια από σταρένιο αλεύρι, λίγο χονδρότερα από αυτά της αγοράς, χωρίς σουσάμι, το οποίο ήταν άγνωστο στην Σάντα.

Τα παιδιά ετοίμαζαν ένα κλαδί Βαΐου (ποικιλία λέυκης) ανθισμένο, ένα καλαθάκι για να βάζουν μέσα τ' αυγά που θα μάζευαν και ένα κομμάτι σπάγκο για να περάσουν τα «κερκέλια» τους.

Την Κυριακή των Βαΐων, μετά την Εκκλησία, έπαιρναν ένα «κερκέλ» από την μάνα τους, διπλάσιο σε μέγεθος ειδικά καμωμένο για γούρι και γύριζαν όλα τα σπίτια τραγουδώντας:

*«Θεία, θεία των Βαΐων,
δος κερκέλ, κι' εμέν δος ωβόν»*

«δηλ. θεία σήμερα είναι των Βαΐων, στους άλλους δώσε κερκέλ και σε μένα αυγό»

Κάθε νοικοκυρά ανάλογα με την οικονομική της κατάσταση, τις συμπάθειες, την συγγένεια, έδινε η αυγό η κερκέλ. Στον δρόμο συναντώντας τα άλλα παιδιά ρωτούσαν « Πόσα ωβά εποίκες ;».(δηλ. πόσα αυγά μάζεψες ;)

Έτσι περνούσαν την μέρα εκείνη γεμάτα χαρά. Και τα μεν κερκέλια τα έδιναν στους γονείς τους τα αυγά όμως τα φύλαγαν για να τσουγκρίσουν την Λαμπρή.

Στην Φάτσα, το έθιμο αυτό λεγόταν «τσιγκούλια». Τα «τσιγκούλια» ήταν έθιμο του Σαββάτου του Λαζάρου. Εκεί τα παιδιά γυρνούσαν τα σπίτια και προσέφεραν στις νοικοκυρές τσιγκούλια (δηλαδή βρασμένους σπόρους καλαμποκιού) και δέχονταν ως δώρο κερκέλια και αυγά.

Κατά την είσοδο τους στα σπίτια τραγουδούσαν:

«Βαϊ Βαϊ των Βαϊων τρώμεν ψάριν και χαμψίν
και τα' απάν την Κερεκήν τρώμε κόκκινον ωβόν»
Στην περιοχή της Ματσούκας τα παιδιά τραγουδούν::
«Βάια βάια το βαϊ, τρώμε οψάρα και χαμψίν
και τ' απάν την Κερεκήν τρώμε βούτορον, τυρίν»
Μερικές φορές «εβαεύαν» και μερικοί άνδρες, έτσι για να γελάσουν.

Μια χρονιά ο αγωγιάτης ο Γιάννης ο κουφόν φορτώθηκε έναν ταε κάλαθον (το πιο μεγάλο καλάθι) για να βάλει τα αυγά που θα μάζευε πήρε και ένα σχοινί , από εκείνα που φόρτωνε το άλογο, για να περάσει τα κερκέλια, έδωσε την άλλη άκρη στον Λάμπον τον Τζάτζον και γύριζαν τα σπίτια. Οι νοικοκυρές βλέποντας το καλάθι και το σχοινί στη αρχή τα έχαναν, ύστερα όμως έσκαγαν στα γέλια.

Από το έθιμο αυτό προέρχονται οι λέξεις «Βαεύω « και βάεμαν», που μεταφορικά και ειρωνικά λέγονται για κείνους που κάνουν πολλές επισκέψεις.

Λέγεται ότι ο φτωχός Λάζαρος ζητιάνεψε αλεύρι και με αυτό έκανε τα κερκέλια και τα μοίρασε στα φτωχά παιδιά που πεινούσαν. Μια άλλη εκδοχή θέλει τα κερκέλια να είναι το πρώτο φαγητό που έφαγε ο Λάζαρος μετά την Ανάστασή του από τον Κύριο.

Πηγές: Ποντιακή Εστία, εγκυκλοπαίδεια του Ποντιακού Ελληνισμού.

«ΟΙ ΑΚΡΙΤΕΣ»

Μια πρώτη προσπάθεια του Συλλόγου να διευρύνει τους ορίζοντες και να επεκταθεί και σε άλλες μορφές ενημέρωσης του Ποντιακού Ελληνισμού , να ενημερώσει να διαδώσει και να προστατεύσει με αυτόν τον τρόπο την παράδοση τα ήθη και τα έθιμα του Πόντου.

Με γνώμονα πάντα την ειλικρίνεια και το σεβασμό σας , θέλουμε να βοηθήσετε σ' αυτήν την προσπάθεια μας με αναφορές σας με διευκρινήσεις και παρατηρήσεις σε τυχόν λάθη των κειμένων μας .

Το e mail που μπορείτε να απευθυνθείτε σε εμάς είναι το akritesserron@yahoo.gr